

Redengevende omschrijving gemeentelijke monumentenlijst

Kraakselaan 1-3

Monumentnummer : GM171

Straat : Kraakselaan
Huisnummer : 1
Toevoeging : 3
Postcode : 6981 HA

Kadastrale aanduiding : Doesburg
Sectie : B
Nummer : 3044, B3027, B3047, B3048

Naam object : ---
Bouwjaar : 1835 en later (vml. bedrijfsgedeelte)
Architect : N.b.
Bouwstijl : klassicisme
Oorspronkelijke functie : woonhuis/pottenbakkerij
Huidige functie : woonhuis/kantoor

Inventarisatie/beschrijving : dhr. J. Krijnen
Datum beschrijving : 21-12-2015
Datum aanwijzing : 28-06-2016

Situering

Pand is gelegen op de hoek van de Kraakselaan met de Loddero aan de oostzijde van de historische binnenstad van Doesburg. De straathoek bevindt zich juist buiten de kruising van de Kraakselaan met de Hessengracht en Looiersgracht. Het huis wordt van de straat gescheiden door een voortuin met hekwerk, langs de Loddero staat het pand met de zijgevel direct aan de straat. Kraakselaan 1 heeft rechts van het huis een tuin.

Opzet

Vrijstaand pand bestaande uit woonhuis en (voormalig) bedrijfsgedeelte, beide op een rechthoekige plattegrond en met een brandmuur van elkaar gescheiden. Het woongedeelte is gedeeltelijk onderkelderd, heeft twee bouwlagen en een omlopend

schilddak. Het bedrijfsgedeelte is enkellaags en is voorzien van een schilddak met de nok haaks op het woongedeelte.

Historie

De Kraakselaan is gelegen aan de oostzijde van de historische stad die in 1237 stadsrechten kreeg en kort ervoor moet zijn gesticht. De straat functioneerde als toegangsweg van en naar de Meipoort, die in 1673 in opdracht van de Franse koning Lodewijk XIV werd opgeblazen en niet werd herbouwd.

De aanpalende vestingwerken zijn toen eveneens geslecht en nadien niet meer hersteld. Ze werden vervangen door de Hoge en Lage Linies, die vanaf 1701 naar ontwerp van Menno van Coehoorn zijn aangelegd en waar de Kraakselaan aan de oostzijde naar toe voert. De Loddero is een singel gelegen aan de buitenzijde van de Hessengracht die vermoedelijk als zandpad in het midden van de achttiende eeuw reeds bestond als toegangsweg naar enkele tuinen. Langs de oostzijde van de singel ontstond in de loop van de negentiende eeuw bebouwing die aan het begin van de negentiende eeuw werd geïnitieerd met de bouw van het hoekpand Kraakselaan 1.

Beknopte bouwgeschiedenis

Kraakselaan 1 is vermoedelijk aan het begin van de negentiende eeuw als gemetseld gebouw tot stand gekomen, hetgeen gelet op de positie binnen het schootsveld van de vestingwerken opmerkelijk mag heten. Reeds op de kadastrale minuut van 1832 staat op de huidige locatie een gebouw ingetekend. De plattegrond wijkt weliswaar op enkele punten af, maar de kenmerkende hoek ten opzichte van de hoofdweg en de ligging dicht bij het water van de Hessengracht zijn kenmerken die overeenkomen met de huidige positie van het gebouw. Kort erop, in 1835 is in opdracht van J. Schunck het huidige woonhuis tegen een bestaande pottenbakkerij gebouwd, de bouwtekening is bewaard gebleven. Het is als een dubbel woonhuis met boven- en benedenwoning opgezet, hetgeen nog steeds het geval is. Getuige een gebakken gevelsteen is het in 1846 verbouwd door J.H.C. Schunck. In 1878 zijn aan de achterzijde twee woningen onder een dak gerealiseerd, die in 1903 zijn verbouwd tot stalhouderij en nogmaals verbouwd zijn in 1914.

In 1911 is tegen de oostzijde van het bedrijfsgedeelte een aangekapte kleine veeschuur gebouwd, die rond 1990 weer is gesloopt. Hier werd in 2000 een overdekte tuinkamer gerealiseerd. Rond 1980 is de kapconstructie van het woonhuis integraal vervangen.

Exterieur

Het woonhuis heeft drie vrijstaande, bakstenen gevels, gemetseld in kruisverband. De gevel aan de Kraakselaan is symmetrisch van opzet en drie vensterassen breed, waarbij de dubbele entree in de middelste as is opgenomen. Deze wordt omkaderd met een houten pilasterstelling met hoofdgestel. De beide deuren zijn in het verleden vernieuwd en hebben eveneens nieuwe bovenlichten. Het kozijn met tussenstijl staat op hardstenen neuten met ertussen hardstenen drempels.

De entree wordt geflankeerd door twee houten schuifvensters met wisseldorpel en enkelruits ramen. Ontsierend zijn de aluminium ventilatieroosters in de bovenramen. De vensters hebben natuurstenen onderdorpels en worden ontlast met strekse bogen. Deze zijn gemetseld in een licht afwijkend gekleurde, plattere baksteen.

Op de verdieping zijn drie vensters aanwezig. Alle vensters zijn voorzien van paumelles voor het plaatsen van (niet aanwezige) zonblindes. De gevel wordt afgesloten met een tweezijdig omlopend hoofdgestel; het loopt alleen aan de zijde van de Loddero door,

boven de rechter gevel is een kunststof bakgoot gemonteerd. Boven het hoofdgestel een vierzijdig omlopend schilddak met plat middendeel, waarvan de dakschilden zijn belegd met machinaal gebakken, grijs gesmoorde opnieuw verbeterde holle pannen met keperpannen op de schildhoeken. De overgang met het platte middenvlak is met lood afgewerkt. Uit het linker dakvlak steekt een aluminium schoorsteenpijp met vonkenvanger.

De linker gevel langs de Loddero heeft dezelfde opbouw en materiaalgebruik als de voorgevel maar kent slechts twee vensterassen. De strekse bogen boven de vensters zijn hier met dezelfde metselstenen gemaakt als het overige werk. Na 1980 zijn enkele niet-monumentale muurankers toegevoegd in combinatie met trekankers en muurankers aan de oostgevel.

De rechter gevel heeft een zelfde opbouw en indeling als de linker gevel, waarbij links van de rechter vensters op de verdieping bovendien een ruitvormig venster aanwezig is dat met rollagen is omkaderd. Onder dit venster op de begane grond een klein venster met rollaag dat is dichtgemetseld. In de plintzone onder het linker venster zijn twee kelderlichten aanwezig met getoogde rollagen en gesmede diefijzers.

De achtergevel van het hoofdhuis is boven het aansluitende schilddak van het voormalige bedrijfsgedeelte gedeeltelijk zichtbaar en geheel blind. Bouwsporen van een oudere dakmoet maken duidelijk dat de kap van het bedrijfsgedeelte voor 1990 enkele graden steiler was. Tevens is rond die tijd een tweede ruitvormig venster dichtgemetseld in verband met zettingen in de gevel. De gevel wordt met een kunststof bakgoot afgesloten.

De zijgevel van het bedrijfsgedeelte is in kruisverband gemetseld en heeft langs de Loddero centraal dubbele houten wagendeuren onder een dubbele, getoogde rollaag. De deuren zijn in het bovenvak van twee ruiten voorzien. Rechts van de deuren twee schuifvensters met wisseldorpel en een zesruits indeling onder een strekse boog. De kozijnen zijn voorzien van een luikspinning en paumelles in het kozijnhout. Een zelfde venster is tevens links van de deuren opgenomen. Dit waren er oorspronkelijk twee, het linker venster is later gedeeltelijk dichtgemetseld en voorzien van een gietijzeren stalvenster. Hierboven een betonnen onderdorpel van een later dichtgemetseld zolderraam. Ter hoogte van de zoldervloer zijn enkele gesmede staafankers aanwezig. De gevel wordt met een kunststof bakgoot afgesloten. Het dakvlak is belegd met grijs gesmoorde oude holle dakpannen, waarin een drietal moderne dakramen zijn geplaatst. De gemetselde achtergevel bezit twee verschillende stalen vensters onder een betonnen latei. Het centrale deel van de gevel is in het verleden eens nieuw opgemetseld. In dit metselwerk zijn toen een kleine houten staldeur opgenomen en rechts een gietijzeren stalvenster. Ter hoogte van de zoldervloer zijn op regelmatige afstand drie gesmede muurankers opgenomen, elk in de vorm van een 8. De gevel wordt met een kunststof bakgoot afgesloten. Het dakvlak is belegd met grijs gesmoorde oude holle dakpannen.

De tuingevel van het bedrijfsgedeelte heeft vanaf de tuin gezien links een brede opening met dubbele schuifdeuren onder een strekse boog. De deuren zijn uitgevoerd met lage bossingpanelen en een vierruits roedenverdeling. Rechts van de deuren een gemoderniseerd venster met klapraam boven een kalf onder een strekse boog. Tegen een deel van de zijgevel staat een in 2000 opgeleverde tuinkamer, die is gebouwd op de fundamenten van en met gebruikmaking van een deel van het metselwerk van een stal uit 1911. In de tuinkamer is de zijgevel van het bedrijfsgedeelte gesausd, een venster is verlengd tot toegangsdeur, een ander venster rechts is dichtgemetseld.

Rechts van de tuinkamer is een laatste venster aanwezig. Dit is gevat binnen een voormalig deurkozijn. Het heeft een tweeruits bovenraam en onder het ongeprofileerde

kalf een negenruits, houten onderraam. Het venster heeft geen onderdorpel maar een gecementeerde rollaag. Ter hoogte van de zoldervloer zijn enkele gesmede staaftankers in de vorm van een)(aanwezig. De gevel wordt met een kunststof bakgoot afgesloten. Het dakvlak is belegd met grijs gesmoorde oude holle dakpannen, waarin een drietal moderne dakramen zijn geplaatst.

Hekwerk

De voortuin wordt van de stoep gescheiden door modern, historiserend vormgegeven hekwerk op een gemetselde rollaag.

Interieur

Kelder

De kelder van het pand bevindt zich rechts in de plattegrond. Een houten opgeklampte deur onder de trap naar de verdieping geeft toegang tot een gemetselde keldertrap met kwart bovenaan. De kelder heeft een smalle, rechthoekige plattegrond met een bakstenen vloer en krijgt daglicht middels een kelderlicht met gesmede diefijzers. Tegen de buitenmuur een gemetselde pekelbak. De ruimte wordt gedekt door een enkelvoudige balklaag van kwartrond eikenhout. In een van de balken is een vlotmerk aangebracht.

Aan de straatzijde bevindt zich naast de hierboven beschreven kelder een tweede kelderruimte die toegankelijk is via een luik in de vloer van de opgang naar de verdieping. Deze kelderruimte is niet bezocht.

Begane grond

De indeling van het woonhuis bestaat uit een centrale hal tussen de voor- en de achtergevel met aan weerszijden paneeldeuren met architraaflijsten die toegang geven tot de verschillende vertrekken. Aan de achterzijde is een kleine smalle badkamer aanwezig en is de gang smaller. Een doorgang in de achtergevel geeft toegang tot het bedrijfsgedeelte.

De kamers links zijn met twee doorbraken links en rechts van een schouw met elkaar verbonden. De moderne schouw is historiserend vormgegeven. Beide vertrekken krijgen daglicht door een historisch schuifvenster in de voorgevel en dito vensters in de linker zijgevel. In het voorste vertrek is een vlak gestuct plafond aanwezig, in het achterste vertrek is de historische, enkelvoudige balklaag in het zicht. Deze is evenwijdig aan de zijgevels opgelegd. Een paneeldeur met architraaflijst geeft hier binnendoor toegang tot een vertrek in het voormalige bedrijfsgedeelte. Dit vertrek is geheel met modern plaatmateriaal en een modern plafond afgewerkt. Het wordt van daglicht voorzien door twee zesruits schuifvensters. Rechts in de plattegrond is aan de voorzijde boven de beide kelders een opkamer aanwezig die via drie traptreden en een paneeldeur met architraaflijst toegankelijk is. Het vertrek heeft een houten vloer en krijgt daglicht door twee schuifvensters met wisseldorpel. Het kozijn in de zijgevel heeft een historische sluiting voor de sluitstang van de (verdwenen) luiken. Het stucplafond van de opkamer heeft een vlakke perklijst en een ornament in het midden van het plafond van radiaal geplaatste eikenbladeren, afgewisseld met takjes waaraan eikels. Het ornament is van een model dat vanaf het einde van de 18^e eeuw tot ver in de eerste helft van de 19^e eeuw in Doesburg en bijv. Zutphen werd toegepast.

Naast de opkamer is een smal vertrek gesitueerd, dat momenteel als toilet dienst doet en waar boven het verlaagd plafond een historische enkelvoudige balklaag voor de verdiepingvloer aanwezig is. Deze is net als links in het huis evenwijdig aan de zijgevel gesitueerd en in de kamermuren opgelegd. Rechts achter is een keuken ondergebracht.

Deze ruimte is geheel met modern plaatmateriaal en een verlaagd plafond afgewerkt. Een schuifvenster zorgt voor daglichttoetreding, een moderne deur rechts in de hoek geeft toegang tot de tuin. Vanuit de hal is tenslotte nog een kast toegankelijk. Hier was in het verleden een trap naar de zolder van het bedrijfsgedeelte ondergebracht.

Eerste verdieping

Een aparte opgang met vaste steektrap geeft toegang tot de eerste verdieping van het woonhuis. De indeling is vrijwel een kopie van die op de begane grond met twee vertrekken links van een centrale gang en twee vertrekken rechts met ertussen een smalle tussenruimte. Alle ruimten zijn toegankelijk via paneeldeuren met architraaflijsten en worden van daglicht voorzien door schuifvensters, de tussenruimte door middel van een ruitvormig venster. Alle vertrekken zijn afgewerkt met moderne plafonds en voorzetwanden, van de constructie is behalve in een kast in het vertrek links achter niets in het zicht. In de kast is de enkelvoudige zolderbalklaag zichtbaar. De kast is uitgevoerd met twee openslaande paneeldeuren en mogelijk eerder als bedstee in gebruik geweest. Aan de voorzijde van de gang is met een glaspui in een houten stijl- en regelwerk een corridor tussen de kamers aan de voorzijde gemaakt. Aan de achterzijde is met een dwarswand een deel van de gang afgescheiden als toegang naar de zolder van het voormalige bedrijfsgedeelte.

Zolder woonhuis

Een moderne, vaste houten trap met kwart onderaan geeft vanaf de overloop toegang tot de zolder. De constructie is hier geheel in het zicht en bestaat uit sporen met gordingen. De constructie is in 1980 of 1981 integraal vernieuwd en wordt hier verder niet beschreven.¹ Onder de moderne opdekvloer is een oudere zoldervloer van grenen delen bewaard gebleven.

Voormalig bedrijfsgedeelte

De begane grond van het bedrijfsgedeelte bestaat uit een gang in het verlengde van de gang in het woonhuis van waar een paneel deur met architraaflijst toegang geeft tot een vertrek aan de Loddero en dat ook binnendoor vanuit het woonhuis toegankelijk is. Aan de andere zijde van de gang een tuinkamer die met twee schuifdeuren met roedenverdeling toegang geeft tot de tuin. De tuinkamer is afgewerkt met moderne materialen. Achter een moderne opdek deur gaat de gang bajonetvormig verder en is met moderne gasbetonblokken afgescheiden van de grote ruimte langs de Loddero. De indeling en afwerking is hier rond 2000 tot stand gekomen. De gang geeft behalve toegang tot de voormalige stallingsruimte ook toegang tot een in dat jaar gerealiseerde tweede tuinkamer. Deze wordt verder niet beschreven. In de voormalige stallingsruimte is de vloerconstructie van de zoldervloer in het zicht en bestaat uit een enkelvoudige, machinaal gezaagde balklaag van naaldhout die op de zijgevels ligt. Een stalen en houten balk op een zwaar gedimensioneerde houten poer fungeren als onderslag. Een moderne houten steektrap voert vanuit de gang naar de zolder. Hier is de kapconstructie vrij in het zicht en bestaat uit een viertal spanten met kreupele stijlen die een gordingenkap opvangen. De spanten zijn voorzien van oplopend genummerde, gehakte telmerken. De constructie is met behoud van de spanten rond 1990 integraal vernieuwd waarbij de kap een wat flauwere helling kreeg. Een deel van de zolder is met modern plaatmateriaal als kamer afgescheiden. Vanuit de zolder is de tussenmuur met het woonhuis vrij in het zicht. Uit de aanwezigheid van een dichtgemetseld, ruitvormig venster aan de zijde van de Loddero en een oude dakmoet daar links van blijkt dat het

¹ Mededeling dhr Hofstede, eigenaar

woonhuis in 1835 tegen een lagere en smallere voorganger van het huidige bedrijfsgedeelte is gebouwd.

Bouwdossiers

1835	aanbouw woonhuis tegen pottenfabrik voor J. Schunck
22-06-1877	plaatsen erfafscheiding Kraakselaan
27-05-1903	aanpassing koetshuis met paardenstal
26-06-1911	aanbouw van kleine veeschuur
06-01-1914	verplaatsen schuurdeuren
24-03-1987	plaatsen schutting
07-02-2000	verbouw terras tot tuinkamer

Literatuur

N.b.

Waardering

Het pand dateert uit 1835 en past wat schaal betreft goed in de straatwand. Het pand is wat betreft de hoofdvorm en architectuur goed bewaard gebleven. Van belang voor de waardebeoordeling zijn de ligging op de hoek van Kraakselaan en Loddero, de goed bewaard gebleven architectuur van het huis met erachter gesitueerd bedrijfsgebouw en de cultuurhistorische waarde voor de gemeente Doesburg.

De woning met voormalig bedrijfsgebouw met adres Kraakselaan 1-3 is van belang voor de gemeente Doesburg vanwege de architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde.

Het huis is architectuurhistorisch van belang als goed bewaard gebleven voorbeeld van baksteenklassicisme uit het eerste helft van de negentiende eeuw en vanwege de harmonieuze verhoudingen van de gevels van het woonhuis en de zijgevel van het bedrijfsgebouw aan de Loddero.

Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de ruimtelijke relatie tussen woonhuis en voormalig bedrijfsgebouw en de belangrijke bijdrage van het ensemble aan de historische topografische situatie op de hoek van Kraakselaan en Loddero.

Het huis is cultuurhistorisch van belang als goed bewaard gebleven dubbel woonhuis voor de gegoede burgerij uit de eerste helft van de negentiende eeuw met een bijbehorend bedrijfsgebouw (pottenbakkerij, later stalhouderij).